

потреби економічного розвитку, енергетичної безпеки та екологічної трансформації економіки.

Таким чином, з огляду на те, що такі рушійні сили, як Китай та Індія, є лідерами споживання та виробництва, а Південно-Східна Азія є регіоном зростання, ринок вугілля повинен прагнути до інновацій, щоб залишатися актуальним. Майбутнє вугілля залежить від перебалансування факторів навколо енергетичної безпеки, економічного зростання та екологічної стійкості – жорсткого балансування, яке стане найбільшим викликом, що стоїть перед ринком вугілля протягом наступного десятиліття [3].

Список використаних джерел:

- 1 Coal Mid-Year Update 2025: Trade. International Energy Agency. 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/coal-mid-year-update-2025/trade>.
- 2 Coal 2025: Prices and costs. International Energy Agency. 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/coal-2025/prices-and-costs#abstract>.
- 3 World coal market consumption: details and forecast. Mining Frontier. 2025. URL: <https://www.miningfrontier.com/market-reports/world-coal-market-consumption-details-and-forecast/>.

Прошенко С. К., канд. екон. наук Скрипник Н. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВИХ РИНКАХ

Динаміка глобального економічного середовища у 2024-2026 рр. характеризується посиленням протекціонізму, прискореною цифровізацією та радикальною перебудовою глобальних ланцюгів доданої вартості. Для України питання конкурентоспроможності національних підприємств набуває екзистенційного значення. Трансформація від ресурсного експорту до економіки з високою часткою доданої вартості є не лише вимогою євроінтеграційного процесу, а й ключовим фактором стійкості держави в умовах гібридної системи «мир-війна».

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переоцінки традиційних конкурентних переваг України (низька вартість ресурсів, логістична близькість) та пошуку нових драйверів зростання у секторах Industry 4.0, високих технологій

та «зеленої» економіки. Формування стійких конкурентних позицій потребує комплексного аналізу впливу дестабілізуючих факторів та адаптації бізнес-моделей до стандартів ESG та цифрових ринків.

Теоретичний фундамент аналізу конкурентоспроможності базується на концепціях «національного ромба» М. Портера, теорії міжнародної торгівлі П. Кругмана та концепціях динамічних спроможностей Д. Тіса. Проблематика конкурентних позицій України на світових ринках є предметом глибокого вивчення провідних вітчизняних вчених: В. Гейця (структурні трансформації), А. Філіпенка (глобальна інтеграція), О. Шниркова (конкурентна політика ЄС).

Останніми роками фокус досліджень змістився на питання «цифрової конкурентоспроможності» та «економічної резильєнтності» (стійкості). Проте, питання трансформації конкурентних позицій під впливом глобальної турбулентності та дифузії інтелектуальних технологій у посткризовий період потребують подальшого наукового осмислення та емпіричного підтвердження.

Сучасна архітектура конкурентних переваг українських підприємств у 2026 р., тобто конкурентоспроможність українського бізнесу визначається здатністю до швидкої адаптації. Слід виділити три рівні формування конкурентних позицій:

1) макрорівень: інституційне зближення з ЄС та отримання статусу «надійного постачальника» у критичних галузях (енергетика, продовольча безпека);

2) мезорівень: розвиток регіональних інноваційних кластерів та індустріальних парків, що фокусуються на переробці сировини;

3) мікрорівень: впровадження CRM-систем, автоматизація бізнес-процесів та перехід на клієнтоорієнтовані моделі маркетингу [1].

Аналіз експортного потенціалу свідчить про зміну структури конкурентних позицій у сфері ІТ та цифрові послуги: Україна впевнено утримує позиції одного з найбільших європейських хабів. Ключовою перевагою є розвиток Military-Tech рішень, які мають унікальну верифікацію в реальних умовах і стають затребуваними на ринках НАТО та Азії. Агропромисловий комплекс характеризується переходом від експорту зернових до продукції з маркуванням

«Organic» та «Non-GMO». Інтеграція в європейські мережі рітейлу вимагає жорсткої сертифікації за стандартами GlobalGAP. Машинобудування та енергетика зміцнюють конкурентні позиції за рахунок участі у проєктах «зеленого» водню та відновлення енергетичної інфраструктури, що стимулює попит на вітчизняне електротехнічне обладнання [2].

Незважаючи на позитивні зрушення, конкурентні позиції стримуються низкою факторів: логістичні ризики (висока вартість страхування та нестабільність морських шляхів змушують бізнес переорієнтуватися на залізничне сполучення з ЄС, що створює «вузькі місця» на кордоні); дефіцит людського капіталу (трудова міграція та розрив у навичках (skills gap) вимагають від підприємств інвестувати в корпоративну освіту та R&D); енергетична інтенсивність: висока частка енерговитрат у собівартості продукції робить її вразливою до коливань цін на енергоносії порівняно з конкурентами з Південно-Східної Азії.

Конкурентоспроможність у 2026 р. неможлива без інтелектуальної складової. Підприємства, що інвестують у наукові розробки та впроваджують елементи штучного інтелекту для аналізу світових ринків, демонструють на 15-20% вищу рентабельність експортних операцій. Використання блокчейн-технологій для відстеження ланцюгів поставок стає обов'язковою умовою виходу на преміальні ринки розвинених країн.

Конкурентоспроможність українських підприємств зміщується з цінової (low-cost) на якісну та технологічну. Визначальним фактором стає не обсяг ресурсів, а швидкість їх трансформації в інтелектуальний продукт. Гармонізація з технічними регламентами ЄС відкриває доступ до ринків з високою купівельною спроможністю, але водночас вимагає «жорсткої» модернізації застарілих фондів. Для зміцнення позицій на світових ринках держава має стимулювати експорт високотехнологічної продукції через механізми страхування військово-політичних ризиків та підтримку R&D-проєктів. Головним активом українського бізнесу залишається креативність та адаптивність персоналу.

Формування бренду «Made in Ukraine» як символу стійкості та інноваційності є глобальним завданням на найближче десятиліття. Зміцнення конкурентних позицій України вимагає синергії між академічною наукою, державним регулюванням та приватним капіталом для формування національної економіки, здатної не лише конкурувати, а й формувати власні тренди на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Конкурентоспроможність національної економіки в умовах цифрової трансформації : колект. моногр. / за ред. О. І. Шниркова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2024. 284 с.
2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 (із змінами станом на 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Слободчук В. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
РИНКУ ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ В УКРАЇНІ**

Ринок побутової хімії в Україні за останні роки демонструє стійку позитивну динаміку розвитку, що зумовлено зростанням рівня споживання, розширенням асортименту продукції та впровадженням нових технологічних рішень у виробництві і маркетингу. Попит на засоби для прибирання, дезінфекції та догляду за домогосподарством залишається стабільно високим завдяки зростанню стандартів життя, розширенню роздрібною торгівлі та активному впровадженню е-комерції. Водночас ринок проходить процес структурних змін під впливом міжнародних тенденцій, посилення конкуренції з боку імпортних брендів, а також зростання ролі локальних виробників, що разом створює передумови для подальшого інноваційного та економічно збалансованого зростання.

У період 2015-2020 рр. спостерігається стійке зростання динаміки реалізації побутової хімії в Україні з 3 997 268,7 тис. грн у 2015 році до 5 577 268,4 тис. грн у 2020 році, що становить приріст приблизно 39,5%. Найбільш інтенсивне зростання відбулося у 2017-2018 рр., коли обсяг перевищив 5,18 млрд грн. Певне уповільнення зафіксовано у 2019 році (4 954 026,4 тис. грн), однак у 2020 році ринок досяг локального піку. У 2021 році відбулося різке скорочення до 3 883 541,3 тис. грн (зниження майже на 30% порівняно з 2020 р.), після чого з 2022 року розпочалося поступове відновлення: 4 234 896,2 тис. грн у 2022 р., 5 883 676,8 тис. грн у 2023 р. та 7 549 857,7 тис. грн у 2024 р., що є найвищим значенням за весь період дослідження [1].